

Tarinointia TARU-menetelmästä

Anu Lamminen, Merja Alhoke, Piia Laaksonen, Tiina Sironen
ja Johanna Viianen

Lastenkirjallisuuden merkitys lasten tunnetaitojen vahvistajana

Rinnalla-toiminnan aikana olemme valinneet kirjallisuutta lapsiryhmiin vastaamaan lasten sosiaalisemotionaalisiin tarpeisiin. Samalla olemme oivaltaneet, että jokainen kirja voi toimia tunnekasvatuksen välineenä, jos se koskettaa lukijakuntaa, on aihealueeltaan lapsille merkityksellinen sekä vastaa heidän tarpeitaan ja kiinnostuksen kohteitaan. Lasten kanssa kirjaa lukiessamme olemme painottaneet eläytyvää lukemista, käsinuken voimaa ja sadun elävöittämistä. TARU-menetelmä on mahdollistanut läsnäoloa, asioiden ja tunteiden kokemista syvästi yhdessä kirjan äärellä, kokemusten jakamista ja keskustelua kirjallisuudesta lasten kanssa esimerkiksi päiväkodin käytävällä kohdatessamme. Kirjallisuuskasvatus kehittää myös päiväkodin lapsiryhmiä yhteisönä; lukeminen on vahvasti yhteisöllistä.

Mikä on muuttunut ajattelussamme?

Olemme tämän vuoden aikana saaneet isoja ja pieniä oivalluksia varhaiskasvatuksen kirjallisuuskasvatuksesta. Tärkeää on esimerkiksi aloittaa satuhetki esittelemällä kirjan tekijät. Esittelyistä syntyy mielenkiintoisia keskusteluja lasten kanssa muun muassa kirjan tekemiseen liittyvistä ammateista ja tekijöiden muista teoksista.

Näkisimme, että nykyisessä esiopetuksessa voisi painottaa ja laajentaa kirjallisuuden käyttöä lapsilähtöisemmin juuri TARU-menetelmän työtapojen avulla. Lastenkirjallisuus tarjoaa kokonaisvaltaisen mahdollisuuden pitkäjänteiseen lapsilähtöiseen työskentelyyn ja mahdollistaa lasten kiinnostuksen kohteisiin ja tarpeisiin vastaamisen luontevalla, sadunomaisella tavalla.

Näkemyksemme kirjastoyhteistyön tärkeydestä on tämän vuoden aikana entisestään vahvistunut. Kirjastoissa on valtavasti asiantuntemusta lastenkirjallisuuden etsimiseen ja ihana lastenosastojen väki auttaa enemmän kuin mielellään varhaiskasvatuksen ammattilaisia löytämään lasten tarpeisiin ja mielenkiinnon kohteisiin sopivia satuja esimerkiksi erilaisten tunteiden käsittelyn tueksi. Päiväkotien pop-up-kirjastot, satuhahmojen vierailut päiväkotiryhmissä ja yhteiset satupolut näyttivät meille kirjastoyhteistyön voiman.

Käsityksemme kirjan merkityksestä on vahvistunut monella tavalla. Myös lastenkirjallisuuden tuntemuksemme on lisääntynyt. Olemme huomanneet, että uutta ja laadukasta niin kotikuin ulkomaista lastenkirjallisuutta on valtavasti. On todellakin valinnanvaraa, mistä tarjota lapsille luettavaa.

TARU-menetelmän mukainen lasten kirjallisuuskasvatus, johon kuuluvat esillä olevat kirjat, voi olla läsnä arjen kaikissa hetkissä. Toiminnan jatkuva arviointi ja suunnittelu kuuluvat asiaan. Mentoreina mieltämme lämmittävät lapsiryhmissä kauniisti esille asetellut kirjat, minkä mahdollistavat kunnan kirjahyllyjen olemassaolo.

Iltasatukirjahyllyjen voima yllätti meidät. Kirjojen lainaus lisää vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Kirjan helppo lainaaminen illaksi kotiin on vanhempien näkökulmasta tuonut helpotusta arkeen. Hyllyt jäävät päiväkoteihin hankkeen jälkeenkin. On ollut ilo seurata lasten innostusta: heidän lukemistaan iltasatukirjahyllyt ovat todellakin vahvistaneet!

TARU-menetelmän siivet kantamaan tulevaisuudessakin

Varhaiskasvatuksen maailmassa kirjastoyhteistyö ei ole ollut yhtä luontevaa kuin perusopetuksessa. Yhteistyötä tulisikin vahvistaa varhaiskasvatuksen ryhmissä, luoda käytänteitä ja yhteisiä toimintamalleja yhdessä kirjaston väen kanssa. Päiväkodissa ”kirjavastaavan” olemassaolo on tärkeää ja hänen työnsä tulee antaa arjessa riittävästi aikaa.

Aikuisen antama lukijan ja kirjallisuuden harrastajan malli on tärkeä - pienistä puroista kasvaa suuria jokia. Kirjakattaukset ja esimerkiksi kirjakerrokset vaikka perinteistä tuolileikkiä mukaillen ja lukemisen valitseminen yhdessä mahdollistavat lapsen äänen kuulumisen. Kun lapset saavat vaikuttaa siihen, mitä luetaan, he ovat hyvin sitoutuneita lukuhetkiin.

Lukumaja, lukupuu tai erillinen lukupaikka, jossa lapsi voi rauhoittua lukemisen ääreen, tulisi rakentaa jokaiseen ryhmään. Ei ole jokapäiväistä, että lasten kanssa synnytetään runoja runomajassa, mutta runot toimivat hyvin tunteiden tulkkina ja mahdollistavat itseilmaisun ja sanoilla leikkelyn. Lisäksi runo voidaan maalata, voidaan runoilla yhdessä aikuisen kanssa tai rakentaa Timanttiruno tai runoselfie. Kahmon päiväkodin vanhempainillassa tuotettiin vanhempien kanssa apukysymyksien avulla minä-runo, joka liitettiin myöhemmin lasten kasvunkansioon: ”Mitä hän tekee? Miltä hän näyttää? Miltä hän kuulostaa? Miltä hän tuntuu? Mikä hänen merkityksensä on? Mikä hänen nimensä on?” Vanhempien lapsilleen lukemat minä-runot olivat arvokkaita ja merkityksellisiä lapsille. Runot toimivatkin hyvin arjen tärkeinä kohtaamisen hetkinä.

Ajatuksia varhaiskasvatuksen opettajan suunnitteluajasta

Opettajalla on valtava merkitys lukemisen mallittajana. Onkin tärkeää tukea myös opettajan lukijuutta, koska hänen innostuksensa tarttuu aina lapsiin. Huomasimme, että kirjallisuuden valinta lapsiryhmään vie paljon aikaa. TARU-menetelmässä on keskeistä, että satu on

opettajalle tuttu, lapsille merkityksellinen ja heitä koskettava. Soisimme, että opettajat saisivat suunnitteluaikaa, jolloin he voisivat etsiä ja tutkia kirjallisuutta itsekseen rauhassa kirjastossa. Tarkasti valittu kirja palkitsee yleensä lukijansa tai kuulijansa. Lastenkirjallisuutta valitessa olisi hyvä miettiä myös erilaisia genreitä ja kuvituksia, jotta osaisimme ammattilaisina tarjota lapsille mahdollisimman monipuolisen kirjakattauksen.

Kirjallisuuskasvatus on muutakin kuin sadunlukua. Kirja mahdollistaa jatkotyöskentelyn erilaisten taidelähtöisten työtapojen äärellä, ja tällekin tulisi jättää tilaa. Lukijaksi kasvaminen ja siihen kasvattaminen vaatii, että kirjojen kanssa eletään lasten arkea, nostetaan kirjoja esille ja pidetään niitä arvossa. Luettujen kirjojen esilläolo virittelee keskusteluihin, ja kasvavat kirjamadot seinällä kertovat vanhemmillekin siitä, että ryhmässä luetaan. TARU-menetelmän myötä olemme ohjanneet lapsia tarkastelemaan aiempaa enemmän ja tietoisemmin myös kirjan kuvituksia.

Kuva: Johanna Viitanen

Kuva: Oliver Stenhammar

Kuva: Juli-Anna Aerila

Kuva: Emilia Stoor

Kuva: Tiina Sironen